

ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΑ Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Ραψωδία Α 1-53

1. Θέμα και χρονικά όρια της Ιλιάδας

Ο Όμηρος από τον πρώτο στίχο του προοιμίου ξεκαθαρίζει το θέμα του έπους και το χρονικό του πλαίσιο. Στο κέντρο της αφήγησης βρίσκεται ο θυμός (μῆνις) του Αχιλλέα και οι ολέθριες συνέπειες που αυτός έχει για τους Αχαιούς. Μέσα από αυτό το πάθος ο ποιητής θα ανακαλέσει και θα αφηγηθεί τα σημαντικότερα γεγονότα του Τρωικού πολέμου. Με τη φράση «ἀπ' ὅτε ἐφίλονίκησαν...» σηματοδοτείται η αφετηρία της αφήγησης, χωρίς όμως να διευκρινίζεται σε ποιο σημείο του δεκαετούς πολέμου εντάσσεται. Χάρη σε αναδρομές και προλήψεις, ο Όμηρος κατορθώνει να αποδώσει ολόκληρη την πορεία της σύγκρουσης. Παρόλα αυτά, το «παρόν» της ποιητικής αφήγησης αφορά μόνο ένα τμήμα του πολέμου: πενήντα μία ημέρες από τα δέκα χρόνια. Επομένως, η αφήγηση αρχίζει *in media res*, δηλαδή από το μέσο της ιστορίας.

2. Πρωταγωνιστές της ενότητας

Στη συγκεκριμένη ενότητα εμφανίζονται άνθρωποι και θεοί με ενεργό ή έμμεσο ρόλο. Κύριοι πρωταγωνιστές είναι ο ιερέας Χρύσης, ο αρχιστράτηγος Αγαμέμνωνας και ο θεός Απόλλωνας, που βρίσκονται σε άμεση σύγκρουση. Παράλληλα γίνεται αναφορά στον Αχιλλέα, η οργή του οποίου θα αποδειχθεί μοιραία για τους Αχαιούς, καθώς και σε ολόκληρο το στράτευμα που συντάσσεται με τον Χρύση. Ο Χρύσης παρουσιάζεται ως πατέρας που αγωνίζεται να απελευθερώσει την κόρη του και τελικά προσφεύγει στον Απόλλωνα ζητώντας θεϊκή δικαίωση. Ο Αγαμέμνωνας φαίνεται αλαζόνας και ασεβής, αφηφώντας τόσο τον ικέτη όσο και τον θεό. Από την άλλη, ο Απόλλωνας ανταποκρίνεται στην ικεσία του ιερέα, ενώ στο παρασκήνιο κυριαρχεί και η θέληση του Δία, που καθοδηγεί τις εξελίξεις.

3. Υπαινγμοί για την τελική επικράτηση του Χρύση

Αν και στην αρχική αντιπαράθεση ο Αγαμέμνωνας φαίνεται να επικρατεί, η αφήγηση κρύβει σημάδια που προοικονομούν τη δικαίωση του Χρύση. Ο ιερέας, παρότι ταπεινώνεται, έχει με το μέρος του τη θεϊκή δύναμη του Απόλλωνα: η αλαζονική στάση του Αγαμέμωνα συνιστά ύβρη, άρα αναπόφευκτα θα επιφέρει τιμωρία. Ο Χρύσης υπενθυμίζει στους Αχαιούς ότι μόνο αν σεβαστούν τον Απόλλωνα θα αποφύγουν τη θεϊκή οργή («τὸν μακρόβολον τοξευτὴν Ἀπολλῶνα... εὐλαβεῖσθε»). Η επίκληση στον θεό και η προειδοποίηση ότι η ασέβεια θα στραφεί εναντίον τους, δείχνουν ξεκάθαρα πως η τελική νίκη θα είναι δική του, αφού πάντοτε οι θεοί υπερισχύουν των ανθρώπων.

4. Η προσευχή του Χρύση και σύγκριση με τη «Κυριακή προσευχή»

Η ικεσία του Χρύση ακολουθεί την τυπική διάρθρωση των αρχαίων προσευχών:

1. **Επίκληση** του θεού («Ἄκουσέ με»).
2. **Προσφώνηση – τιμητικός τίτλος** στον Απόλλωνα («ἀργυρότοξε, Σμινθεῦ»).
3. **Υπενθύμιση θυσιών και αφιερωμάτων** που έχει προσφέρει ο ικέτης στον θεό («εἰ ποτέ τοι κατὰ πίονα ἱερὰ ἔκηα...»).
4. **Αἶτημα** για βοήθεια και δικαίωση («τούτον μοι τὸν πόθον τελέσαι»).

Η δομή αυτή απαντά και στη χριστιανική «Κυριακή προσευχή»: υπάρχει επίκληση («Πάτερ ἡμῶν»), προσφώνηση («ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»), αναφορά στην αμοιβαιότητα των πιστών («ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν»), και αἶτημα («τὸν ἄρτον ἡμῶν... δὸς ἡμῖν»). Η διαφορά έγκειται στο ότι στην αρχαιότητα τονίζεται περισσότερο η ανταποδοτικότητα μέσω θυσιών, ενώ η χριστιανική προσευχή δίνει έμφαση στην πνευματική σχέση με τον Θεό.

5. Ο «νόμος των τριών»

Στην περιγραφή του λοιμού, ο ποιητής ακολουθεί την κλιμάκωση: ξεκινά από το λιγότερο σημαντικό (θάνατος σκύλων), περνά στα ενδιάμεσα (θάνατος υποζυγίων) και καταλήγει στο σημαντικότερο (θάνατος ανθρώπων). Αυτή η αφηγηματική τεχνική ονομάζεται «νόμος των τριών». Ο αριθμός τρία έχει ιδιαίτερη βαρύτητα και σε άλλους τομείς:

- **Μυθολογία:** τρεις Χάριτες, τρεις Μοίρες.

ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΑ Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

- **Λαϊκή παράδοση:** τρία επαναλαμβανόμενα μοτίβα σε δημοτικά τραγούδια («τρεις αδερφάδες», «τρεις φορές»).
- **Θρησκεία:** η Αγία Τριάδα, οι τρεις παίδες εν καμίνω.
Ο αριθμός λειτουργεί ως σύμβολο πληρότητας και ισορροπίας.

6. Συγκρίσεις προοιμίων *Ιλιάδας*, *Οδύσσειας* και *Ησιόδου*

Στα προοίμια της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας* ο Όμηρος επικαλείται τη Μούσα για έμπνευση και μνήμη, παρουσιάζει το θέμα και προαναγγέλλει τα κεντρικά γεγονότα. Στα έργα του Ησιόδου (*Θεογονία*, *Έργα και Ημέραι*), επίσης συναντάμε την επίκληση στις Μούσες και στον Δία. Οι θεοί, όμως, παίζουν διαφορετικό ρόλο:

- Στην *Οδύσσεια* τιμωρούν άμεσα τους ανθρώπους που διαπράττουν ύβρη (π.χ. σύντροφοι Οδυσσέα και Ήλιος).
- Στην *Ιλιάδα* δεσπόζει η βουλή του Δία, που κατευθύνει την εξέλιξη.
- Στα *Έργα και Ημέραι* κυριαρχεί η ηθική τάξη και η θεϊκή δικαιοσύνη που ορίζει τη μοίρα των ανθρώπων.

Επίσης, διαφέρουν τα θέματα: η *Οδύσσεια* εστιάζει στον μακρύ αγώνα επιστροφής και έχει χαρακτήρα καρτερίας· η *Ιλιάδα* είναι έπος πολέμου και πάθους· ενώ τα *Έργα και Ημέραι* δεν έχουν ηρωικό περιεχόμενο αλλά αναδεικνύουν τον μόχθο και την καθημερινότητα.